

Holiqova Dilnoza Sirojiddinovna

Navoiy davlat pedagogika instituti "Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi" yo'nalishi tayanch doktoranti

Annotatsiya : Mazkur maqolada masofaviy ta'limning o'quvchilar uchun afzalliklari va kamchiliklari keng tahlil qilingan. Masofaviy ta'lim texnologiyalari rivojlanishi bilan ta'lim tizimida muhim o'zgarishlar yuz berdi va o'quvchilarga darslarni o'z joyidan turib o'rganish imkoniyatini taqdim etdi. Maqolada masofaviy ta'limning moslashuvchanlik, resurslarga keng kirish imkoniyati va texnik ko'nikmalar rivojlanishiga yordam berishi kabi afzalliklari, shuningdek, texnik qiyinchiliklar, motivatsiyaning pasayishi va muloqot imkoniyatlarining cheklanishi kabi kamchiliklari o'rganiladi. Ushbu tahlillar masofaviy ta'limning o'quvchilar uchun qanday ta'sir ko'rsatayotganini anglash va uni yanada samarali tashkil etish yo'llarini topishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar. Masofaviy ta'lim, motivatsiya, moslashuvchanlik, ko'nikma, malaka

Pedagogical technology for enhancing students' "non-standard thinking" skills

Khalikova Dilnoza Sirojiddinovna Navoi State Pedagogical Institute, main doctoral student, "Theory and Methodology of Education and Training"

Annotation : In this article, the advantages and disadvantages of distance education for students are extensively analyzed. With the development of distance learning technologies, significant changes have taken place in the education system and have provided students with the opportunity to study classes from their place. The article examines the advantages of distance learning, such as flexibility, wide access to resources, and the development of

technical skills, as well as the disadvantages, such as technical difficulties, reduced motivation, and limited communication opportunities. These analyzes serve to understand how distance education affects students and to find ways to organize it more effectively.

Keywords. *Distance education, motivation, adaptability, skills, competence*

***Педагогическая технология развития у учащихся навыков
«нестандартного мышления»***

*Халикова Дильноза Сироджиддиновна Навоийский
государственный педагогический институт, главный докторант,
«Теория и методика образования и воспитания»*

Аннотация : *В данной статье подробно анализируются преимущества и недостатки дистанционного образования для студентов. С развитием технологий дистанционного обучения в системе образования произошли существенные изменения, которые предоставили учащимся возможность изучать занятия с места. В статье рассматриваются преимущества дистанционного обучения, такие как гибкость, широкий доступ к ресурсам и развитие технических навыков, а также недостатки, такие как технические трудности, снижение мотивации и ограниченные коммуникационные возможности. Этот анализ помогает понять, как дистанционное образование влияет на учащихся, и найти способы его более эффективной организации.*

Ключевые слова. *Дистанционное образование, мотивация, адаптивность, навыки, компетентность*

Kirish. *Soʻnggi yillarda raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan taʼlim tizimi ham sezilarli oʻzgarishlarga uchradi. Anʼanaviy taʼlim bilan bir qatorda masofaviy taʼlim ham keng ommalashmoqda. Bu turdagi taʼlimning rivojlanishi,*

ayniqsa, pandemiya davrida global ahamiyat kasb etib, o'quvchilar va talabalarga uylarida qolgan holda ta'lim olish imkonini berdi. Masofaviy ta'limning o'ziga xos afzalliklari va kamchiliklari mavjud bo'lib, ushbu maqolada ular to'liq yoritiladi. So'nggi o'n yilliklarda raqamli texnologiyalar va internet rivojlanishi ta'lim sohasiga ham chuqur o'zgarishlar kiritdi. An'anaviy sinfda o'qitishdan farqli ravishda masofaviy ta'lim o'quvchilarga o'z joylaridan turib o'qish imkoniyatini berdi. Bu, ayniqsa, pandemiya davrida global ahamiyat kasb etib, ko'plab o'quv muassasalari ta'limni masofaviy formatga o'tkazdi. Bunda o'quvchilar onlayn platformalar orqali darslarga qatnashish, o'qituvchilar bilan muloqot qilish, kerakli resurslardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lishdi.

Masofaviy ta'limning kengayishi bilan birga uning afzalliklari va kamchiliklari haqida munozaralar ham ortib bormoqda. Bu turdagi ta'limning moslashuvchanligi va resurslarga keng kirish imkoniyati o'quvchilarga katta foyda keltirsa, texnik muammolar va muloqot imkoniyatlarining cheklanganligi kabi jihatlar esa ayrim qiyinchiliklarni yuzaga keltirmoqda. Shu sababli, masofaviy ta'limning o'quvchilar uchun qanday afzallik va kamchiliklarga ega ekanligini chuqur o'rganish zamonaviy ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etish uchun muhimdir.

Masofaviy ta'limning afzalliklari

1. Moslashuvchanlik va vaqtni tejash imkoniyati: Masofaviy ta'lim o'quvchilarga darslarni o'zlariga qulay vaqtda va joyda o'rganish imkoniyatini beradi. Bu ayniqsa, ishchi va talabalar uchun qulay bo'lib, ular vaqtini samarali boshqarishi mumkin.
2. Manbalar va resurslarga keng kirish: Onlayn ta'limning afzalliklaridan biri ko'plab o'quv materiallari, elektron kitoblar, videodarsliklar va boshqa resurslardan foydalanish imkoniyatining kengligi. Shuningdek, turli xil onlayn platformalar orqali turli davlatlarning professorlari va o'qituvchilaridan saboq olish mumkin.
3. Texnik ko'nikmalar rivojlanishi: Masofaviy ta'lim o'quvchilarning

Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi

texnologiyaga bo'lgan qiziqishini orttiradi va texnik ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa ularga kelajakda kasbiy faoliyatlarida qo'l keladi.

4. Shaxsiy rivojlanish: Masofaviy ta'lim o'quvchilarga o'z-o'zini boshqarishni o'rgatadi, chunki ularga vaqtni va resurslarni mustaqil boshqarish kerak bo'ladi. Bu orqali o'quvchilar o'ziga ishonch, mas'uliyat va intizomni rivojlantiradi.

Masofaviy ta'limning kamchiliklari

1. Ijodiy va muloqot ko'nikmalarining rivojlanishiga salbiy ta'sir: Masofaviy ta'limda o'quvchilar ko'proq individual ishlashadi, bu esa guruhiiy ish va muloqot ko'nikmalarining rivojlanishini sekinlashtiradi. Sinfdoshlar bilan fikr almashish va muammolarni birgalikda yechish imkoniyati cheklangan.

2. Texnik muammolar: Ba'zi o'quvchilar va o'qituvchilar internetga bog'liq muammolar yoki kerakli texnologik jihozlarning yetishmasligi sababli masofaviy ta'limdan to'liq foydalana olmaydilar. Bu esa ta'lim sifatiga salbiy ta'sir qiladi.

3. Motivatsiya va intizomning kamayishi: O'zini o'zi nazorat qilishga o'rgatilmagan o'quvchilar masofaviy ta'limda motivatsiya yo'qolishi va intizomni ushlab turish muammolariga duch kelishi mumkin. Bu esa darslarni o'z vaqtida o'zlashtirishga to'sqinlik qilishi mumkin.

4. Sog'liq muammolari: Masofaviy ta'lim uzoq vaqt kompyuter yoki planshet qarshisida o'tirishni talab qilishi mumkin, bu esa ko'zning charchashi, bel va bo'yin og'rig'i kabi sog'liq muammolariga olib kelishi mumkin.

Masofaviy ta'lim bo'yicha olimlarning fikrlari ko'plab tadqiqot va nazariyalarda o'z aksini topgan. Quyida ayrim taniqli olimlarning masofaviy ta'limga oid fikrlari keltirilgan:

1. M. G. Moore - "Distance Education: A Systems View of Online Learning" asari muallifi bo'lib, u masofaviy ta'lim nazariyasida muhim rol o'ynaydi. Moore masofaviy ta'limni an'anaviy ta'limdan farqli ravishda o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi masofani bartaraf etishga qaratilgan tizim sifatida ko'rib, uni "mustaqil ta'lim" deb ataydi. U masofaviy ta'limning afzalliklari sifatida moslashuvchanlik, talabaga e'tibor va manbalarga keng kirish imkoniyatini

alohida ta'kidlaydi.

2. T. Anderson va D. R. Garrison - Ushbu olimlar "E-Learning in the 21st Century" asarida onlayn va masofaviy ta'limning o'quvchilarning o'qish jarayoniga faol jalb qilinishi va muhim ko'nikmalar shakllanishida qanday ahamiyatga ega ekanini tahlil qilishadi. Ular masofaviy ta'limda o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon berilishini ham ijobiy jihatlardan biri sifatida ko'rsatadilar.

3. S. Hrastinski - Hrastinski masofaviy ta'limning sinxron va asinxron turlarini tadqiq etgan. "Asynchronous and Synchronous E-Learning" maqolasida u sinxron ta'limning (ya'ni, real vaqt rejimida o'tkaziladigan darslar) o'quvchilarni faol muloqotga jalb qilishda samaradorligini va asinxron ta'limning esa o'quvchilarga darslarni o'z vaqtlarida mustaqil o'zlashtirish imkoniyatini ta'minlashini ta'kidlaydi.

4. A. Bozkurt - Bozkurt va hamkasblari COVID-19 pandemiyasi davrida masofaviy ta'limning rivojlanishi va ahamiyati bo'yicha tadqiqot olib borishgan. Ular pandemiya davrida masofaviy ta'limning o'qitishning asosiy usuliga aylanganini va u kelajakda ham ta'lim tizimida muhim o'rin egallashini ta'kidlaydilar. Shuningdek, masofaviy ta'limning o'quvchilar motivatsiyasi va muloqot ehtiyojlariga ta'siri haqida o'z tadqiqotlarida bahslashadilar.

5. B. M. Keegan - Keegan masofaviy ta'lim tizimlarining o'ziga xos tomonlarini tahlil qilib, bu ta'lim shakli o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida ma'lum masofa mavjud bo'lishi bilan ajralib turishini va bu masofa zamonaviy texnologiyalar yordamida samarali tarzda yengib o'tilishi mumkinligini ta'kidlaydi.

Bu olimlarning fikrlariga asoslanib aytish mumkinki, masofaviy ta'lim zamonaviy texnologiyalar yordamida samarali ta'lim olish imkoniyatini yaratsada, o'quvchilarning shaxsiy mas'uliyat va motivatsiyasini oshirish, shuningdek, texnik ta'minotni yaxshilash masalalariga alohida e'tibor qaratish zarur.

Xulosa. Masofaviy ta'lim o'quvchilar uchun ko'plab imkoniyatlar va afzalliklar yaratadi. Ular moslashuvchanlik, resurslarga keng kirish, texnik ko'nikmalar rivojlanishi kabi jihatlari bilan an'anaviy ta'limdan ustun

hisoblanadi. Ammo texnik qiyinchiliklar, motivatsiyaning pasayishi va muloqot imkoniyatlarining cheklanganligi kabi kamchiliklari ham mavjud. Shuning uchun, masofaviy ta'limni muvaffaqiyatli o'tkazish uchun texnik ta'minotni yaxshilash, motivatsiya va shaxsiy mas'uliyatni oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ko'rish zarurdir.

Takliflar:

- masofaviy ta'lim uchun qulay sharoit va vaqtni tanlash;
- masofaviy ta'lim beruvchi ustoz faoliyatini chuqur o'rgangan holda dars jarayonlarini tashkil etish, chunki, turli obyektiv va subyektiv kamchiliklarni oldini olish uchun ham ustoz faoliyati jarayoni qulay bo'lishi lozim;
- masofaviy ta'lim uchun belgilangan barcha manbalarni albatta amaliy ravishda qo'llashga erishish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. D.A Axatova, F.O Xodjiyeva, F.A Aminova "Pedagogika nazariyasi va tarixi" Darslik Navoiy -2023
2. Norboyev, A., & Rahmatova, S. (2020). Ta'lim texnologiyalarini joriy qilishning asosiy tamoyillari. Samarqand davlat universiteti
3. Garrison, D. R., & Anderson, T. (2003). E-Learning in the 21st Century: A Framework for Research and Practice. Routledge.
4. Moore, M. G., & Kearsley, G. (2011). Distance Education: A Systems View of Online Learning. Wadsworth.
5. Bozkurt, A., et al. (2020). "A global outlook to the interruption of education due to COVID-19 pandemic: Navigating in a time of uncertainty and crisis." Asian Journal of Distance Education, 15(1), 1-126.
6. Hrastinski, S. (2008). "Asynchronous and synchronous e-learning." Educause Quarterly, 31(4), 51-55..